

© Plan Internacional / Bangladesh

POSICIONAMENTO EDUCACIÓN PARA A IGUALDADE DE XÉNERO

Dende a coalición española da Campaña Mundial pola Educación (CME), liderada a nivel estatal por Axuda en Acción, Educo, Entreculturas e Plan Internacional, con motivo do 8 de marzo, Día Internacional da Muller, e de cara á celebración da Semana de Acción Mundial pola Educación, demandamos unha educación que promova a igualdade de xénero, que aborde as causas profundas da discriminación e a exclusión e contribúa á construción dunha sociedade xusta e igualitaria.

CONTEXTO

O mundo afronta unha crise educativa global. As Nacións Unidas explican que a educación se atopa diante dunha tripla crise: unha crise de equidade, xa que millóns de persoas están nunha situación de non escolarización; unha crise de calidade, porque moitas persoas na escola nin sequera están aprendendo o básico, e, por suposto, unha crise de pertinencia, xa que moitos sistemas educativos non están proporcionando os coñecementos e habilidades fundamentais para unha cidadanía activa no complexo e rapidamente cambiante mundo actual no que vivimos.

O contexto de crises superpostas e prolongadas debido á pandemia da COVID-19, os conflitos e emerxencias, as crises económicas e a crise climática desembocaron nunha situación na que 222 millóns de nenos, nenas e adolescentes afectados pola guerra, as catástrofes e os desprazamentos necesitan asistencia educativa urxente.¹

Esta crise é tamén unha crise de desigualdade e discriminación: as nenas, adolescentes e mozas afrontan maiores barreiras e dificultades para accederen á educación, completaren a súa formación, atoparen referentes e preparárense para participar en todos os ámbitos da sociedade, incluído o traballo do futuro.

Aínda que nos últimos 20 anos se teñen dado pasos de xigante na educación das nenas e das mulleres, e hoxe case tantas nenas coma nenos poden acceder á educación e completaren os seus estudos, calcúlase que uns 20 millóns de nenas de secundaria poderían non volver á escola trala pandemia da covid-19². Os impactos da crise climática provocarán que polo menos 12,5 millóns de nenas non completen a súa educación cada ano ata 2025³.

Dous de cada tres persoas na mocidade (o 67,5%) que non teñen traballo, educación ou formación

- 1 Global Estimates: Number of crisis-affected children and adolescents in need of education support, Education Cannot Wait, 2022.
- 2 Girls' education and COVID-19: What past shocks can teach us about mitigating the impact of pandemics. Malala Fund, 2020.
- 3 A greener, fairer future: Why leaders need to invest in climate and girls' education. Malala Fund, 2021.

son mulleres novas (entre 15 e 24 anos)⁴. As mulleres representan o 63 % de todos os adultos en situación de analfabetismo, unha proporción que non cambiou en décadas⁵, ao que se suma o feito de que se estean a xerar novas fendas de xénero nas competencias dixitais. A educación actual non rompe con certos patróns e roles de xénero que dificultan que as nenas poidan acceder ou optar por exercer profesións como a ciencia, a tecnoloxía, a enxeñería e as matemáticas (STEM), con maior valor engadido e mellores salarios.

A nivel mundial, as nenas de 5 a 9 e de 10 a 14 anos dedican, respectivamente, un 30% e un 50 % máis do seu tempo ao traballo doméstico que os seus compañeiros masculinos.⁶ Esta distribución do traballo por xénero reforza os patróns de que as nenas e as mulleres sexan as responsables dos traballos de coidados non remunerados e reduce as súas oportunidades de aprendizaxe ao longo da vida e de promoción profesional.

A proporción de mulleres no corpo docente pasou do 92 % ao 94 % entre 2000 e 2020 en Educación Infantil e do 59 % ao 67 % na educación primaria. Pero na África subsahariana, as mulleres só representan o 32 % do profesorado de secundaria.⁷ Ademais, teñen que afrontar un duro teito de cristal nos postos de xestión e dirección educativa.

A educación é fundamental para abordar as violacións dos dereitos das nenas como o matrimonio infantil (unha de cada cinco mulleres novas casa antes dos 18 anos⁸, e calcúlase que nesta década

4 ILO/SIDA Partnership on Employment, Young people not in employment, education or training, Technical brief nº 3, 2020.

5 A new generation: 25 years of efforts for gender equality in education. UNESCO, 2020: <https://gem-report-2020.unesco.org/gender-report/>

6 Recolla do poder dos datos para as nenas: Taking stock and looking ahead to 2030. New York: UNICEF, 2016: <https://www.unicef.org/gender/files/Harnessing-the-Power-of-Data-for-GirlsBrochure-2016-1-1.pdf>

7 Global education monitoring report 2022: gender report, deepening the debate on those still left behind. UNESCO, 2022.

8 UNFPA, 2022: <https://www.unfpa.org/es/matrimonio-infantil>

150 millóns de nenas serán obrigadas a casar), violencia de xénero (15 millóns de nenas de entre 15 e 19 anos foron vítimas de relacións sexuais forzadas⁹), embarazos precoces e non desexados (no mundo en desenvolvemento case 1 de cada 3 mulleres novas deu a luz antes dos 19 anos)¹⁰ e o traballo infantil (1 de cada 10 nenos e nenas no mundo traballa, dos cales 63 millóns son nenas¹¹).

Non obstante, as escolas non sempre son lugares seguros: 246 millóns de nenos/as¹² experimentan violencia escolar relacionada co xénero, con graves impactos na súa saúde mental e física, o seu benestar e éxito escolar. O acceso aos servizos de saúde sexual e reprodutiva tamén é clave: calcúlase que unha de cada dez nenas da África subsahariana falta á escola durante a menstruación, é dicir, ata o 20 % do curso escolar.¹³.

SITUACIÓN EN ESPAÑA

España tamén presenta unha serie de retos que cómpre afrontar. Algúns destes son as diferenzas na elección dos estudos profesionais e universitarios, a feminización da profesión docente, os estereotipos de xénero e a fenda dixital de xénero.

Nos países da Organización para a Cooperación e o Desenvolvemento Económico (OCDE), entre os que se atopa España, só o 14 % das estudantes que obtiveron os mellores resultados en ciencias ou matemáticas tiña previsto traballar no campo da ciencia e da enxeñaría, fronte ao 26% dos rapaces. En España, só o 13 % dos estudantes das chamadas carreiras STEM relacionadas con sectores como a ciencia, a tecnoloxía, as enxeñarías ou as matemáticas son mulleres¹⁴.

Os datos do Sistema Estatal de Indicadores da Educación (2022) indican que as mulleres representan o 67,1 % do profesorado. Non obstante, cabe destacar as grandes diferenzas segundo os ámbitos e os niveis educativos. A presenza feminina é menor no profesorado universitario (42,9 %), mentres que nos centros de Educación Infantil practicamente a totalidade do profesorado é feminina (97,7 %). O teito de cristal reflíctese especialmente no ámbito universitario, con menor presenza de catedráticas e reitoras.

Segundo o Barómetro Xuventude e Xénero, o 26 % das mulleres e o 30,8 % dos homes seguen considerando que os sectores asistencial e de coidados son máis axeitados para as mulleres, así como o ámbito da educación e a docencia (22,2 % no caso deles e 27,1 % no caso deles).

9 UN Women: <https://www.unwomen.org/en/what-we-do/ending-violence-against-women/facts-and-figures>

10 Motherhood in Childhood: The Untold Story. UNFPA, 2022: <https://www.unfpa.org/publications/motherhood-childhood-untold-story>

11 ILO and UNICEF: Child Labour: Global estimates 2020, trends and the road forward, 2021: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@ipec/documents/publication/wcms_797515.pdf

12 Orientaciones internacionales: violencia de género en el ámbito escolar. UNESCO y ONU Mujeres (2019).

13 Puberty education & menstrual hygiene management. UNESCO, 2014: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000226792>

14 "El estado de la ciencia 2020", Organización de Estados Iberoamericanos (IOE).

A NOSA POSICIÓN: UNHA EDUCACIÓN QUE PROMOVA A IGUALDADE DE XÉNERO

A CME defende e promove a educación como un dereito básico de todas as persoas, incluídas as persoas de todos os xéneros, orientación sexual, expresión de xénero, identidade ou características sexuais. Entendemos que a desigualdade de xénero se cruza con outros moitos factores que poden excluír a unha persoa da educación ao longo da vida.

Pedimos á comunidade internacional e aos gobernos que cumpran os seus compromisos de ofrecer unha educación gratuíta, inclusiva, pública e de calidade sen discriminación por razóns de xénero, orientación sexual, expresión de xénero, identidade, características sexuais ou outros motivos como a discapacidade, a orixe étnica, idade, idioma, localización, relixión ou crenzas, status de migrante ou refuxiado ou calquera outro status minoritario.

A educación transformadora de xénero trata sobre a educación inclusiva, equitativa e de calidade (ODS 4, en particular a meta 4.7) que fomenta un ambiente de xustiza de xénero para nenas, nenos, adolescentes e mozos en toda a súa diversidade (ODS 5, en particular a meta 5.1). Vai máis aló de recoñecer e responder ás desigualdades de xénero no sistema educativo e a experiencia de aprendizaxe do alumnado, e esforzase por aproveitar todo o potencial da educación para transformar actitudes e prácticas dentro e fóra do sistema educativo e contribuír así a un ambiente máis amplo de xustiza de xénero.

A educación transformadora de xénero eliminaría os obstáculos á educación e impulsaría o progreso cara a cambios sociais importantes, como a redución da violencia de xénero e o matrimonio infantil, unha maior participación das mulleres no mercado laboral, a promoción da igualdade de oportunidades de xénero e o liderado das mulleres e das nenas en papeis de toma de decisións.

Para promover unha educación transformadora para a igualdade de xénero, é necesario comprender e abordar como os estereotipos e as normas inflúen nos nenos e nenas ao longo da súa vida, desde o nacemento ata a idade adulta; aumentar a capacidade dos mozos e mozas sobre

as decisións que lles afectan, aumentando os seus coñecementos, confianza, habilidades e acceso e control dos recursos; traballar con nenos, mozos e homes para que adopten masculinidades positivas e promovan a igualdade; considerar as nenas, nenos, mulleres e mozos en toda a súa diversidade; identificar e responder as súas necesidades e intereses; mellorar as condicións, abordando as necesidades do día a día, e a posición e valor social das nenas e mozas, e fomentar un ambiente propicio no que todas as partes interesadas traballen xuntas para apoiar as nenas e as mozas no seu camiño cara á igualdade de xénero.

A escola pode ser un espazo de protección para previr e promover a transformación persoal e colectiva que garanta a eliminación de calquera forma de violencia contra as nenas. Ademais, debe servir para reparar danos físicos e emocionais cando se produzan situacións de violencia. Para iso hai que educar en igualdade e con perspectiva de xénero, é dicir, cunha educación de calidade que non deixe atrás a ningunha nena.

AS NOSAS PETICIÓNS

Ao Goberno, os Ministerios de Educación e Asuntos Exteriores, a Unión Europea e Cooperación e as Consellarías de Educación e Cooperación Internacional:

1 En todos os niveis:

- Situar a igualdade de xénero no centro dos plans e políticas do sector educativo e dotala dun orzamento suficiente. Identificar e abordar as disparidades de xénero e os seus factores subxacentes desde a primeira infancia co fin de transformar as normas, estereotipos e prácticas de xénero prexudiciais que adoitan perpetuarse na e a través da educación.
- Priorizar e financiar unha educación sobre a crise climática que tamén aborde como afecta a desigualdade de xénero a esta emerxencia global e permita unha análise crítica da maior vulnerabilidade das mulleres, nenas e estudantes LGBTIQ+, así como garantir que se teñan en conta as súas contribucións nos procesos clave de toma de decisións.
- Xerar datos desagregados sobre o impacto de xénero das políticas e orzamentos educativos para medir o progreso e contar con evidencias sobre as medidas implementadas. Monitorizar os resultados de aprendizaxe e o progreso académico por xénero e outras variables interseccionais, e adoptar unha acción positiva para abordar as tendencias negativas e as fendas de xénero.

2 No ámbito nacional:

- Incrementar urxentemente o investimento en educación e destinar os recursos necesarios a programas e proxectos que melloren a calidade educativa e desenvolvan modelos de educación en igualdade, xunto coa eliminación de diferentes factores xeradores de discriminación (etnia, diversidade funcional, situación económica...).
- Eliminar os prexuízos e estereotipos de xénero dos currículos, dos currículos escolares, dos libros de texto e doutros materiais didácticos, e garantir a formación do profesorado para que todo o profesorado adquira os coñecementos e as habilidades necesarias para examinar, cuestionar e modificar normas, actitudes e prácticas de xénero nocivas, relacións de poder desiguais, discriminación de xénero e desigualdades cruzadas máis amplas.

- Promover a participación das nenas e adolescentes nos estudos e carreiras STEM, así como dos nenos e adolescentes varóns nas profesións asistenciais, e apostar por actividades curriculares e extraescolares, programas de titorización, alianzas con universidades e bolsas, eliminando estereotipos e prexuízos arredor da carreira profesional.
- Reducir a fenda dixital de xénero, tanto de dispositivos, conexión e competencias, como de seguridade, tamén será fundamental para aumentar o acceso educativo e a participación das nenas, adolescentes e mozas.
- Asignar fondos á protección social relacionada coa educación para abordar a pobreza infantil e as brechas de xénero no acceso aos recursos. Conectar os nenos e nenas en situación de vulnerabilidade e exclusión con mecanismos de protección social, como os comedores escolares, e mellorar a renda familiar é importante para acabar coas desigualdades e pechar as brechas de xénero.
- Garantir unha educación preescolar gratuíta e de calidade para axudar aos nenos a prepararse para a escola, identificar necesidades particulares e axudar os nenos de familias en risco de pobreza e exclusión social, de forma que contribúa á conciliación e evite novas desigualdades de xénero na familia.
- Desenvolver e ampliar a educación sexual integral, que adopte un enfoque baseado en dereitos e promova a igualdade e a inclusión en materia de saúde sexual e reprodutiva, para axudar a nenos, nenas, adolescentes e mozos e mozas a adquiriren coñecementos, explorar valores e actitudes e desenvolver as habilidades necesidade de promover a súa saúde e benestar, abordar a violencia de xénero e reducir os embarazos adolescentes non desexados en todos os contextos, incluídas as crises.

3

Na cooperación internacional:

- Incrementar o financiamento da cooperación española en educación con enfoque de xénero, e seguir traballando para destinar o 0,7 % da Renda Nacional Bruta á Axuda Oficial ao Desenvolvemento (AOD), do que un 20 % debe destinarse á educación e o 10 % da AOD para Axuda Humanitaria e deste, un 10 % deberían dedicarse á educación en emerxencias. Ter en conta a situación dos países con importantes disparidades de xénero significativas na educación e orientar os investimentos á creación de capacidades no sistema educativo para abordar a desigualdade e a exclusión de xénero dun xeito tanxible. Os investimentos en redes de seguridade social, como os comedores escolares, son necesarios máis que nunca e demostrouse que aumentan o acceso, a retención e os resultados de aprendizaxe das nenas máis vulnerables, ao tempo que reducen o risco de matrimonios infantís e forzados, embarazos precoces e non desexados e outras formas de violencia de xénero.
- Apoiar os programas de Educación para o Desenvolvemento e Cidadanía Global, dedicando polo menos o 3 % da AOD, para xerar unha cidadanía crítica que fortaleza discursos e prácticas a prol da igualdade. O ámbito local é clave para activar a cidadanía global e dispoñer de espazos transformadores de sensibilización e formación onde se lle ofrezca ás persoas a oportunidade de coñecer e involucrarse nalgunhas das diversas facetas do desenvolvemento sostible. A cooperación descentralizada apoia, fortalece e activa o tecido social e xera un traballo coordinado e próximo coas organizacións non gobernamentais.

4

Ás escolas e á comunidade educativa:

- Garantir a paridade de xénero e a non discriminación en todos os niveis e en todas as materias da educación, así como na ensinanza e a administración educativa. Isto inclúe apoiar as mestras e profesoras cunha remuneración xusta e equitativa, vivenda segura, transporte e outros recursos necesarios para traballar en áreas remotas, así como outros esforzos para axudar a romper o teito de cristal no liderado e na administración.
- Traballar para que os centros educativos sexan espazos seguros, libres de violencia e discriminación, atendendo as necesidades das nenas, adolescentes e mozas en toda a súa diversidade e integrando servizos de protección, benestar, apoio psicolóxico e saúde. As infraestruturas accesibles e seguras con auga, aseos e espazos adecuados para a hixiene persoal deben ser prioritarias a todos os niveis para contribuír a unha mellor saúde, reducir o risco de acoso e abuso sexual e pechar as brechas por motivos de menstruación que poidan experimentar as nenas.
- Establecer mecanismos de escoita e protocolos para abordar a violencia de xénero no ámbito escolar e reforzar os procesos de denuncia en condicións de confidencialidade.
- Transformar a participación de nenos, nenas, adolescentes e mozos e mozas no ámbito escolar e en todos os ámbitos da sociedade, garantindo o seu dereito a seren escoitados na toma de decisións que lles afectan e promovendo a participación activa e inclusiva, que teña en conta a discriminación e as barreiras de xénero, e promova e apoie o activismo e organizacións xuvenís feministas.

5

Ás familias, persoas coidadoras e comunidades:

- Tomar conciencia, reflexionar e revisar criticamente as normas sociais, actitudes e prácticas de xénero nocivas, as relacións de poder desiguais, a discriminación de xénero e as desigualdades máis amplas que se cruzan, promovendo a igualdade desde a familia.
- Promover a participación da comunidade, e especialmente a de pais, nais, coidadores e familias, pero tamén doutros actores fundamentais, na educación para a igualdade de xénero. Para que se produza unha verdadeira transformación, as comunidades deben ter as ferramentas e os recursos necesarios para asumir o proceso de cambio.

Este 8 de marzo debemos desafiar as relacións de poder e construír normas baseadas na igualdade, o respecto e a inclusión, para que os nenos, nenas e mozos e mozas atopen chanzos que subir, non obstáculos que saltar. É hora de reimaxinar a educación para un mundo máis xusto e inclusivo.

Campaña Mundial por la
EDUCACIÓN
Coalición española www.cme-espana.org

La CME en España está liderada por:

Esta publicación cuenta con la colaboración de la Cooperación Española, a través de la Agencia Española de Cooperación Internacional para el Desarrollo (AECID) con cargo al proyecto "Campaña Mundial por la Educación: llamada a la acción por el ODS 4". El contenido de la misma es responsabilidad exclusiva de la Coalición española de la Campaña Mundial por la Educación y no refleja, necesariamente, la postura de la AECID.

Con la financiación de:

